

2

EVROPA V PLAMENECH

Budoucnost záhy vyvrátila očekávání Velké Británie, která považovala „Mnichovskou dohodu za nedotknutelný diplomatický akt, který vyřešil zbývající problémy ve střední Evropě“.¹ Hitlerova armáda totiž 15. března 1939 obsadila Československo. Z Čech a Moravy se stal protektorát, oficiálně pod kuratelou nedávno zvoleného prezidenta Emila Háchy, ve skutečnosti však řízený říšským protektorem Konstantinem von Neurathem. Slovensko v čele s Jozefem Tisem vyhlásilo samostatnost a sblížilo se s Berlínem. Toto nehorázné, brutální a zároveň cynické porušení Mnichovské dohody přinutilo západní demokracie k zásadnímu přehodnocení situace. Když viděly, že se z nadvlády Německa nad evropským kontinentem stává skutečná hrozba, byly nuceny opustit politiku *appeasementu*, tím spíš, že Hitler si navíc začal činit nároky na Gdaňsk.

Gdaňsk v ohrožení

Gdaňsk čítal 95 % obyvatel německého původu, v roce 1919 byl svěřen do správy Společnosti národů a získal statut svobodného města. V praxi otevřel Polsku cestu na moře, kterou už dávno potřebovalo. Nicméně Führer si na město činil nároky nejen proto, že chtěl začlenit jeho německé obyvatelstvo do Třetí říše, ale také aby získal přístav důležitý pro ovládnutí Pobaltí, což byla při výhledu na válku se Sovětským svazem nezbytnost. Hitler nicméně nepočítal s tím, že by Polsko napadl, neměl ho před rokem 1933 na seznamu svých požadavků. Považoval ho dokonce za potenciálního spojence² s jasnými výhodami – jeho sousedství se Sovětským svazem by usnadnilo případnou ofenzívu proti SSSR, antibolševismus a antisemitismus by ho přiblížil k Třetí říši.³ Jenže i když

¹ R. Evans, *Le Troisième Reich*, díl 2, *op. cit.*, s. 777 (česky *Třetí říše u moci 1933–1939*, Praha, Beta Dobrovský, Plzeň, Ševčík, 2009, přeložil Lumír Mikulka, s. 552).

² Horst Rohde, « Hitler's First Blitzkrieg and its Consequences for North-Eastern Europe », in Klaus Maier, Horst Rohde, Bernd Stegemann, Hans Umbreit, *Germany and the Second World War*, díl 2, *Germany's initial Conquests in Europe*, Oxford, Clarendon Press (něm. vyd. 1991), s. 69.

³ Jean Lopez a Lasha Otkhmezuri, *Barbarossa. 1941. La guerre absolue*, Paříž, Passés / Composés, 2019, s. 70.

Polsko využilo Mnichovské dohody a 1. října 1938 se zmocnilo Těšínska, které bylo v roce 1919 připojeno k Československu, nemělo v úmyslu spojovat svůj osud s nacistickým režimem.

Říšský ministr zahraničí Joachim von Ribbentrop 24. října 1938 navrhl připojit Gdaňsk k Německu a koridorem ho propojit s Východním Pruskem. Na oplátku slíbil zachování polských hranic, prodloužení paktu o neútočení uzavřeného v roce 1934 na dalších pětadvacet let, a konečně připojení Varšavy do Paktu proti Kominterně. Jeho polský protějšek Józef Beck 19. listopadu tuto nabídku odmítl, protože by ohrozila jeho eskamotérskou vyvažovací politiku – země by se dostala pod knutu Berlína a otevřeně by tím deklarovala nevraživost vůči Moskvě.⁴ Ostatně likvidací Československa dal Führer jasně najevo, jak pramálo mu záleží na psaných dohodách, z čehož vyplývalo, že záruky dané Polsku nemají žádnou hodnotu.⁵ Hitler se nedal odradit a 28. března vyzval polskou vládu, aby se připojila k Paktu proti Kominterně, stejně jako Maďarsko, které svou účast potvrdilo 24. února. Dělal to ze strategických důvodů. Počítal s tím, že by Sovětský svaz napadl z jihu – tedy skrze Maďarsko a Rumunsko, ale také ze západu. Polské odmítnutí mu hatilo plány, což ho rozčililo. Proto 26. března nařídil zahájit přípravy k napadení Polska. Původně nic takového opravdu neplánoval. Byl by raději zaútočil na SSSR za předpokladu, že by Polsko zůstalo neutrální, nebo s ním ideálně sympatizovalo.⁶ Až Beckova neústupnost ho přinutila změnit postup.

Za jiných okolností by se polský ministr zahraničí asi podvolil, ale Gdaňsk představoval zásadní taktickou výhodu. „Dokud tato překážka existovala, mohl se vyhýbat zahanbujičímú spojenectví s Německem a zachovat, jak se domníval, své zemi nezávislost.“⁷ Poláci nicméně přeceňovali své vojenské síly⁸ a zapomínali na jeden důležitý fakt. „Považovali se za nezávislou velmoc a neuvědomovali si, že za svou existenci vděčí porážce Německa a Ruska v roce 1918. Měli si mezi nimi vybrat, ale neudělali to.“⁹ Dodejme ještě, že Rusy nenáviděli a Němců se stejnou měrou báli. „S Němci by nám hrozila ztráta svobody, ale s Rusy bychom ztratili duši,“ prohlásil vrchní velitel polských ozbrojených sil generál Rydz-Śmigły na francouzském velvyslanectví, než se rozhořely boje.¹⁰ „Je to pro nás otázka principu, nemáme s Rusy žádnou dohodu a ani ji mít nechceme,“ upřesnil plukovník Beck při rozhovoru s francouzským

⁴ P. M. H. Bell, *The Origins of the Second World War...*, *op. cit.*, s. 283.

⁵ H. Rohde, « Hitler's First Blitzkrieg... », cit. čl., s. 71.

⁶ J. Lopez et L. Otkhmezuri, *Barbarossa...*, *op. cit.*, s. 83–84.

⁷ A. J. P. Taylor, *Les Origines...*, *op. cit.*, s. 235.

⁸ H. Rohde, « Hitler's First Blitzkrieg... », cit. čl., s. 71.

⁹ A. J. P. Taylor, *Les Origines...*, *op. cit.*, s. 219.

¹⁰ Nicholas Bethell, *La guerre qu'Hitler a gagnée*, Paříž, Pierre Horay éditeur, 1974 (angl. vyd. 1972), s. 287.